

BEDŘICH SMETANA

DIVADLO ANTONÍNA DVOŘÁKA V OSTRAVĚ A NÁRODNÍ DIVADLO PRAHA • AUTOR: SÖREN TRANBERG

200. výročí narození Bedřicha Smetany se v České republice intenzivně oslavovalo, a to v neposlední řadě i v Ostravě, kde byl v březnu a květnu dvakrát za sebou uveden cyklus všech osmi dokončených skladatelových oper. Časopis OPERA se tam vydal před MS v hokeji na začátku května a shlédl Dalibora a Dvě vdovy.

Ostrava, třetí největší město České republiky s 320 000 obyvateli, je staré průmyslové město v Moravskoslezském kraji, kde probíhala těžba až do roku 1994. Výroba oceli je zde dodnes rozsáhlá, ale jedna stará ocelárna byla zachována jako památka na minulé epochy. Ostrava je ekonomicky znevýhodněné město, což prozrazuje řada opuštěných domů a zchátralých fasád, které se tu mísí s novostavbami a rekonstruovanými budovami.

Operní scéna Divadlo Antonína Dvořáka byla slavnostně otevřena roku 1919 a se svými 519 místy je ji možno umístit mezi divadlo Stora Teatern v Göteborgu a Divadlo Axela Anderberga v Karlstadu. Tolik k obecnému úvodu.

První večer mého pobytu se hrál *Dalibor*, inscenace realizovaná v koprodukcí s plzeňskou operou. Smetana tuto operu složil hned po *Prodané nevěstě* a premiéry se dočkala v roce 1868 v den, kdy byl položen základní kámen dnešního Národního divadla v Praze. Je to mimochodem jediná Smetanova tragická opera. Libreto **Josefa Wenziga** vychází z české středověké legendy a postavu Dalibora lze vnímat jako symbol českého národa a jeho boje za svobodu. Žánrově má dílo charakter tzv. osvobozovací opery (*opéra à sauvetage*), a našli bychom tak jistou podobnost např. s Beethovenovým *Fideliem*.

Milada, jejíž bratr zahynul při požáru založeném Daliborem, se dožaduje spravedlnosti. Kdybychom proměnili gender hlavních postav, nalezneme mnoho podobností s prvním dějstvím *Lohengrina*. Když Milada vyslechne Daliborovu obhajobu, kaje se a prosí ho o milost. Postupně si uvědomuje, že se do Dalibora zamilovala, a převlečená za muže pronikne do žaláře, kde má pak Dalibor dát houslemi znamení, že pokus o záchranu může začít. Žalářník Beneš odhalí,

Kateřina Hebelková. Foto: Martin Popelář.

že byl obelstěn, a král Vladislav je nucen nechat Dalibora popravít. Pokus o záchranu je zmařen a Dalibor i Milada umírají.

Tato opera vyžaduje velké obsazení a na malém ostravském jevišti, kde řada nástupů probíhala ze zadní části, působila stísněně. Režie **Martina Otavy** byla upřímně řečeno poněkud amatérská. Ne zcela prostorné orchestřiště neumožnilo hrát orchestru v plném obsazení, což bylo patrné na řídké smyčcové sekci.

Nejlepší pěvecké výkony podaly sopranistky **Kateřina Hebelková** (Milada) a **Veronika Rovná** (Jitka), z nichž první má dramatický soprán, který oplývá intenzitou a sebevědomě nasazeným tónem (tuto roli zpívala i v Praze). Obě zakončují první dějství nádherným dramatickým duetem. Titulní role se zhostil italský tenor **Luciano Mastro**, který v souboru působí již 20 let. Herecky nebyl bohužel příliš tvárný a hlasový výkon působil monotónně a spíše podprůměrně.

SMETANA: DALIBOR

Premiéra 22. června 2023, psáno z reprízy 6. května 2024.

Dirigent: Jiří Habart

Režie: Martin Otava

Scéna: Daniel Dvořák

Kostýmy: Dana Haklová

Pohybová spolupráce: Jana Tomsová

Sbormistr: Jurij Galatenko

Dramaturg: Juraj Bajús

Sólisté: Luciano Mastro, Marián Lukáč, František Zahradníček, Peter Mikuláš, Martin Javorský, Kateřina Hebelková, Veronika Rovná a další.

Veronika Rovná, Jan Rychtář, Marián Lukáč, František Zahradníček a sbor. Foto: Martin Popelář.

Závěrečná scéna ze Dvou vdov. Foto: Martin Popelář

Lívia Obručník Vénosová a Martin Gurbal'. Foto: Martin Popelář.

SMETANA: DVĚ VDOVY

Premiéra 9. června 2022, psáno z reprízy 7. května 2024.

Dirigent: Marek Šedivý

Režie a scéna: ROCC

Kostýmy: Belinda Radulović

Pohybová spolupráce: Anna Knollová

Sbormistr: Jurij Galatenko

Dramaturg: Juraj Bajús

Sólisté: Lada Bočková, Lívia Obručník Vénosová, Martin Javorský, Martin Gurbal', Rudolf Medňanský, Karolína Levková, Petr Urbánek.

www.ndm.cz

Komická opera *Dvě vdovy* byla mnohem zdařilejší. Zde se ocitáme v panském statkářském prostředí. Zápletka je inspirována francouzskou komedií z 19. století a jedná se o jedinou Smetanovu operu, která nevychází z české literární předlohy.

Vše se točí kolem dvou sestřenic, Karoliny (veselé vdovy), majitelky statku, a Anežky (té trdnomyslné), která také nedávno ovdověla. Anežka má svého ctitele – pohledného Ladislava. Karolině je jasné, že se do Anežky zamiloval a že ona jeho lásku opětuje, i když se to snaží skrývat. Pro různých peripetiích se Anežce jejího Ladislava dostane, ovšem nikoli v této inscenaci. Zde se Ladislav ztrácí v závěrečném sboru v zadní části hlediště a zdá se, že sestřenice spolu utvoří vlastní duhový pár.

Ve srovnání s *Daliborem* tu byl scénický prostor mnohem otevřenější a režie dala vyniknout jak komice, tak i psychologii postav. **Lada Bočková** a **Lívia Obručník Vénosová** v rolích obou vdov držely vysokou pěveckou laťku. Totéž lze říct i o lyrickém tenoru **Martinovi Javorském** v roli Ladislava, zatímco **Martin Gurbal'** i přes svůj dobrý barytonový potenciál působil na roli Hajného příliš mladě.

Je obdivuhodné, že regionální divadlo, jako je to v Ostravě, dokáže uvést všechny Smetanovy opery v jednom cyklu, a to hned dvakrát za sebou. Dorazilo i velké množství zahraničních diváků. Sám jsem druhý večer seděl vedle návštěvníka z Velké Británie.

Před mým odjezdem 5. května oslavila Göteborgská opera Smetanu rozsáhlým jubilejním koncertem s rozsáhlými ukázkami právě *z Dalibora* a *Dvou vdov*. Orchester zahrál též symfonickou báseň *Hakon Jarl*, kterou Smetana složil na ostrove Šärö v roce 1858, a první tři části *Mé vlasti*. Zde musíme vyzdvihnout výkony **Sofie Asplund** a **Ann-Kristin Jones**, které přednesly každá svou árii, a k tomu duet ze *Dvou vdov*.

Také **Joachim Bäckström** předvedl působivý výkon se svým skvělým provedením Daliborovy árie s houslovým sólem z druhého jednání, kde vyjadřuje svůj cit k zavražděnému příteli Zdeňkovi. Zde bylo pod taktovkou mladého a velmi inspirativního českého dirigenta **Jiřího Rožně** Smetanově hudbě učiněno zadost v původním orchestrálním obsazení. Proč nemůže některé z těchto děl uvést některá ze švédských operních scén? Víím, že o *Daliborovi* se uvažovalo, když na pozici ředitele divadla v Karlstadu působil Hans Hiort.

Návštěvu České republiky jsem zakončil dvěma představeními Národního divadla v Praze. Prvním z nich byla nejpoblárnější Smetanova opera *Prodaná nevěsta*, která se od premiéry v roce 1866 dočkala v různých uvedeních již přes 2500 repríz. Dva roky starou inscenaci režírovala **Alice Nellis**, která se dosud věnovala především filmu a avantgardnímu divadlu, má však za sebou i několik inscenací současných hudebně-dramatických děl.

V tomto případě se jednalo o divadlo o divadle, které jsme sledovali od zahajovací zkoušky až k hotovému představení v posledním dějství. Divali jsme se na to, jak režisér s asistentem na začátku zpěváků více instruují, až postupně ke konci považují inscenaci za nazkoušenou. Tento režijní koncept způsobil, že se divák nedokázal do děje zcela ponořit. Dá se pochopit, že je tu snaha o odklon od starých tradičních klišé, ale tento nápad žádné nové vstupy nepřinesl.

Jiří Sulženko, Lucie Hájková a Josef Moravec.
Foto: Zdeněk Sokol a Ilona Sochorová.

Největším plus tu byl naproti tomu výkon orchestru a zpěváků. Sopranistka **Jana Sibera** se zcela brilantně zhostila role Mařenky se zářivými a zvonivými výškami. Role navíc vyžaduje lyricko-dramatickou šíři, kterou nyní Sibera má. Stejně vynikající byl i její Jeník, **Richard Samek**, zatímco jeho kolega, tenor **Josef Moravec** v roli jeho koktavého bratra Vaška již takový dojem nezanechal. Neochvějný výkon podal i zkušený **Jiří Sulženko** jako dohazovač Kecál. Tohoto basbarytonistu jsem v téže roli viděl v Národním divadle v roce 1993 na samém počátku jeho kariéry.

Děj je umístěn do současnosti. Mařenka si ve druhém dějství zlomí nohu, a tak za ní „zaskočí“ na několik výstupů Mařenka nová – **Doubravka Součková**. Ta však v posledním dějství „přichází o hlas“, a tak se vrací původní Jana Sibera, která poskakuje po jevišti o berlích. Ve třetím dějství představení výrazně pozvedla cirkusová scéna se skákajícími akrobaty převlečenými za opice. Teprve tehdy inscenace získala švih a energii.

SMETANA: PRODANÁ NEVĚSTA

Premiéra 26. a 28. května 2022, psáno z reprízy 8. května 2024.

Dirigent: David Švec

Režie: Alice Nellis

Scéna a světelný design: Matěj Cibulka

Video: Michal Mocňák

Kostýmy: Kateřina Štefková

Choreografie: Klára Lidová

Sbormistr: Lukáš Kozubík

Dramaturg: Ondřej Hučín

Sólisté: Jana Sibera, Doubranka Součková, Richard Samek, Jiří Sulženko, Josef Moravec, Lucie Hájková, Jiří Hájek, Jana Sýkorová, Roman Vocol.

Scéna ze třetího dějství Prodané nevěsty Foto: Zdenek Sokol a Ilona Sochorová.

Jana Sýkorová a Alžběta Poláčková v Rusalce. Foto: Pavel Hejný.

Velkým zážitkem byla v Praze nová inscenace *Rusalky*, konkrétně osmé provedení od její březnové premiéry. Od první premiéry v roce 1901 v Národním divadle byla hrána 1901krát ve čtrnácti uvedeních. Tak to vypadá, když si někde cení svého národního skladatele.

Duo **Martin Kukučka** a **Lukáš Trpišovský** pod uměleckým jménem SKUTR zrežírovali moderní variantu pohádky o mořské víle, která se chce stát člověkem. Rozdíl mezi oběma světy však nebyly bohužel dostatečně výrazné. Již jsem viděl inscenace, kde byl krystalicky jasně vykreslen rozdíl mezi přírodním světem Rusalky a umělým světem lidí, v němž žije Princ.

Scénograf **Martin Chocholoušek**, který má na svém kontě scénografii pro malmöskou i göteborgskou operu, vytvořil jednotlý prostor lemovaný podél stěn lucerničkami. Na vodní říši odkazovalo několik mol bez jediné kapky vody na jevišti. Princovu smrt, způsobenou Rusalčiným smrtícím polibkem, symbolizuje v závěrečné scéně hořící domek pro panenky. Všechno domácí štěstí je pryč a Princ umírá v sedě na židli.

Pěvecké výkony byly na světové úrovni! Rusalka **Alžběty Poláčkové** má vše, co role vyžaduje. Její hlas vykazuje fantastickou nosnost. Pětapadesátiletý veterán, tenor **Aleš Briscein**, má jiskru a uchovává si hlas, na který se může plně spolehnout. Však také udělal velkou mezinárodní kariéru, mimo jiné jako Lohengrin.

Jana Sýkorová svým sytým altem nádherně ztvárnila roli Ježibaby. Stejně tak **Ester Pavlů**. Její Cizí kněžna je blazeovaná intrikánka, z jejichž výšek by závistí zelenal kdejaký dramatický soprán.

Basbaryton **Františka Zahradníčka** v roli Vodníka lze jen stěží popsat slovy. Kromě toho tento zpěvák vyniká výraznou jevištní osobností a mohutným hlasem, který však zní nesmírně krásně a připomene předchůdce jako Martiho Talvelu. Také ostatní role obsadily pěvecké špičky.

Prodanou nevěstu i *Rusalku* dirigoval **David Švec**, který má ze zcela pochopitelných důvodů světové renomé. Z toho zvuku a jasu, který orchestr pod jeho vedením předvedl, mi běhal mráz po zádech.

Uměleckým ředitelem Národního divadla i Státní opery v Praze je již pátým rokem Nor **Per Boye Hansen**, který má bezpochyby na vývoji pražského operního života velký podíl. V podzimním čísle s ním přineseme rozhovor. :||

DVOŘÁK: RUSALKA

Premiéra 8. a 10. března 2024, provedení 9. května 2024.

Dirigent: David Švec

Režie: SKUTR – Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský

Choreografie: Jan Kodet

Scéna: Martin Chocholoušek

Kostýmy: Simona Rybáková

Světelný design: Karel Šimek

Sbormistr: Lukáš Kozubík

Sólisté: Alžběta Poláčková, Aleš Briscein, František Zahradníček, Jana Sýkorová, Ester Pavlů, Yukiko Kinjo, Jarmila Balážová, Alžběta Vomáčková a další.

www.narodni-divadlo.cz

František Zahradníček a Alžběta Poláčková v Rusalce. Foto: Pavel Hejný.